

і ін.) студентами оцінюються нижче. Це ще раз підтверджує факт завищеної самооцінки у більшості викладачів-початківців.

Аналіз педагогічної діяльності викладачів-початківців дозволив виявити особливості їх педагогічної діяльності: невисокий рівень сформованості професійно значущих характеристик особистості викладачів-початківців (вміння враховувати реакції аудиторії, вміння зняти напругу і втому аудиторії, співпричетність до студентів, тактовність, об'єктивність, педагогічна спрямованість та ін.); дещо неадекватна самооцінка; невміння рефлексувати і аналізувати хід і результати своєї педагогічної діяльності; непослідовність застосування методів у процесі спілкування, зумовлена невеликою віковою різницею зі студентами.

Список використаних джерел:

1. Иванец Н.В. Особенности педагогической деятельности начинающих преподавателей вуза / Л.А. Ложникова, Н.В. Иванец // Педагогические науки. – 2007. – № 3. – С. 199-203.
2. Гильманов С.А. Творческая индивидуальность педагога / С.А. Гильманов // Народное образование. – 1999. – № 1. – С. 197-205.
3. Макарова Л.Н. Преподаватель высшей школы: индивидуальность, стиль, деятельность / Л.Н. Макарова. – М. – Тамбов, 1999. – 143 с.

Лепешкова З.М.

викладач вищої категорії,

Вище професійне училище № 25 міста Києва

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ З ВИКОРИСТАННЯМ ОПОРНИХ КОНСПЕКТІВ ТА ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Завдання кожного вчителя – творити добро та розкривати таланти своїх учнів, формувати в них уміння вчитися і застосовувати свої знання в житті. Саме ступінь формування вмінь, застосування знань дозволяє судити про якість засвоєного учнями навчального матеріалу і спрямовує процес їх навчання. Тому необхідно використовувати методичні засоби, які дозволяють зосередити максимум уваги на організації пізнавальної діяльності учнів; організації самостійної роботи учнів з набуття і застосування знань у різних умовах; пошуковій діяльності; створенні умов для забезпечення навчальної діяльності учнів і розвитку індивідуальних особливостей.

Самостійна навчальна робота учнів безпосередньо під час заняття є важливою умовою ефективності уроку. Тому на кожному уроці, приблизно до 15 хвилин, необхідно виділяти на самостійну діяльність учнів. Адже навчання – це не переказання в голови учнів готових істин, а пошук істини, розвиток їх мислення, активізація пізнавальної діяльності, формування навичок самостійного оволодіння знаннями. Цей пошук істини йде успішно через формування вмінь і навичок учнів. Для них дуже важливо відчувати

свою значимість та інтелектуальну спроможність, самостійно орієнтуватися в складних питаннях науки, мистецтва, виробничій і господарській діяльності, удосконалювати власну навчальну діяльність та розвивати особистість.

На уроках біології доцільно застосовувати такі види самостійної роботи учнів:

- побудова схем, що розвивають розумові здібності;
- складання опорних конспектів;
- розв'язування задач дослідницького змісту;
- робота з біологічною термінологією;
- робота із словниками, додатковими джерелами, ресурсами Інтернет, які формують вміння учнів добирати потрібну інформацію для повідомлень;
- робота з підручником;
- аналіз відповідей однокласників;
- виконання учнями письмових самостійних робіт;
- робота в зошиті (заповнення таблиць; виконання малюнків, схем; записи лабораторних, практичних робіт; запис висновків).

Робота над складанням опорного конспекту активізує пізнавальну діяльність учнів, формує оволодіння пошуковими знаннями, розвиває уміння учнів самостійно навчатися. Виділення головного при вивченні нового матеріалу є ефективним способом запам'ятовування. А це забезпечує успішність відповіді, що сприяє розвитку зацікавленості до уроку. Наступним кроком до засвоєння матеріалу є поглиблений розгляд біологічних явищ, процесів, що веде до формування опорного конспекту. Навчальні схеми, опорні конспекти використовуються як алгоритм у вивченні наступних тем і виконанні різноманітних вправ, що ефективно реалізує репродуктивний метод навчання.

Також можна впевнено сказати, що проведення уроків з використанням технології проектного навчання стимулює учнів до самостійного пошуку необхідного матеріалу та вирішення проблемних питань.

Розглянемо сім основних принципів складання і використання опорних схем та конспектів.

Перший принцип – самостійна діяльність учнів на уроці. Учні самі будують схеми, цей процес розвиває їх розумові здібності; розв'язують задачі, зміст яких стимулює їх дослідницьку діяльність; працюють зі словниками та іншими джерелами, підбираючи потрібну інформацію, що сприяє формуванню вмінь і навичок; працюють з об'єктами, моделями, таблицями, які забезпечують ефективність засвоєння знань.

Другий принцип – багаторазове повторення. Зміст нової теми пояснюємо два рази, а складніші моменти декілька разів. Внаслідок такого пояснення, учні, після закінчення уроку, все розуміють і можуть повторити навчальний матеріал. Під час розповіді обов'язково демонструються об'єкти, процеси, які є складовою частиною комплексно-методичного забезпечення кабінету.

Третій принцип – обов'язкове виділення головного. Ці вміння забезпечують правильне розуміння тексту і засвоєння необхідних знань. Їх розвитку сприяє ознайомлення учнів з планом вивчення нового матеріалу.

Четвертий принцип – робота з біологічними термінами, що допомагає орієнтації учнів у процесах, викладених у науковій літературі, дає систему

знань для засвоєння програмового матеріалу. Новий термін називаємо після розкриття фактичного його змісту. Для кращого запам'ятовування учні вносять його у таблицю, в яку, крім самого терміну, записують визначення і приклад, що розкриває зміст.

П'ятий принцип – швидкий темп роботи на уроці реалізує розвиток навчання на високому рівні складності матеріалу, що визначається при усвідомленні учнями своєї участі у навчальному процесі.

Шостий принцип – організація і чіткість планування всієї навчальної діяльності учнів на основі самостійної роботи з інструктивними картками, із завданнями з вивчення, закріплення і повторення нового матеріалу.

Сьомий принцип – опитування і перевірка засвоєння знань забезпечує системність навчання, розвиває в учнів взаємодопомогу у навчанні, відповідальність за результати своєї праці. Індивідуальну та групову перевірку знань можна проводити в усній або письмовій формі. Учні, які отримали високий бал, допомагають перевіряти правильність виконання завдань іншими одногрупниками. Узагальнюючий контроль знань з теми проводиться фронтально за допомогою програмових завдань у вигляді тестів, біологічного диктанту, розгорнутих відповідей на запитання.

Організувати самостійну роботу учнів можна на різних типах уроків: комбінованому, вивченні нового матеріалу, узагальнення і систематизації знань, контролю та закріплення знань.

Для досягнення навчальної мети заняття доцільно використовувати на уроках різні групи інтерактивних технологій:

- кооперативне навчання: у малих групах – «обличчям до обличчя», «ротаційні трійки»;
- фронтальне навчання: спільна робота всієї групи, «мозковий штурм», «мікрофон», складання сенканів;
- навчання у грі: імітація, громадські слухання, рольові ігри;
- навчання у дискусії: метод «прес», «обери позицію», дискусія на зразок ток-шоу, дебати.

Важливу роль для стимулювання інтересу учнів відіграє створення проблемних ситуацій. Перед плануванням курсу загальної біології я ставлю перед собою запитання: чому дана тема введена в програму? Чому їй відведено в системі курсу певне місце? Що учні повинні засвоїти, вивчивши тему? Відповіді на ці запитання допомагають правильно визначити проблемні запитання, завдання, поняття основного навчального матеріалу. Уроки, на яких здійснюється проблемний підхід, є більш цілеспрямованими, навчальний матеріал засвоюється краще, знання узагальнюються і систематизуються, розвиваються біологічні поняття.

Вивчаючи сутність організації самостійної роботи учнів, неважко помітити, що вона основана на індивідуально-орієнтованому підході до учнів. В основі самостійної роботи закладені педагогічні й психологічні закономірності, індивідуальні відмінності учнів. Саме такий підхід до неї забезпечує комплексний вплив на засвоєння кожним учнем матеріалу, вибору способів дій, формування певних навичок. Пізнавальні завдання є зовнішньою причиною, що підштовхує дитину до активної діяльності; у процесі

самостійної роботи учні, спираючись на набуті знання, формують нові знання, уміння і навички. Організація самостійної роботи учнів, без прямої участі вчителя, але під його контролем, можлива лише тоді, коли доцільно використовується система пізнавальних завдань.

Формуванню навичок самостійної роботи учнів сприяє проведення:

- семінарів;
- уроків-практикумів;
- уроків прес-конференцій;
- дидактичних ігрових завдань на заняттях;
- уроків-дискусій.

Організація самостійної роботи на уроці на основі індивідуально-орієнтованого підходу має такі основні напрями:

- розробка системи нових завдань різних рівнів складності;
- створення позитивного емоційного фону уроку;
- оптимальне поєднання фронтальної, групової та індивідуальної форм роботи з урахуванням специфічних відмінностей кожної групи;
- надання вчителем консультативної допомоги залежно від рівня складності навчального завдання та рівня підготовки учня;
- регулювання частоти і глибини контролю за продуктивністю виконання самостійної роботи залежно від навичок розумової праці.

Самостійна робота на основі індивідуально-орієнтованого підходу на уроках біології озброює учнів необхідними пізнавальними і практичними навичками, сприяє розвитку організаційних здібностей, дає змогу планомірно і результативно забезпечити успішну навчальну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посібн. / За ред. О.І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004 – 192 с.
2. Технології навчання біології / Упоряд. К.М. Задорожний. – Харків: Основа, 2007. – 160 с.

Радзевілова Є.В.

магістр,

*Дніпропетровський національний університет
імені Олеся Гончара*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВОЄННЯ БІОЛОГІЇ ШЛЯХОМ РОЗРОБКИ ОСОБОВИХ БІЗНЕС-ПЛАНІВ

В даний час юнаки та дівчата, які закінчують середні навчальні заклади, вже заздалегідь планують свою майбутню діяльність у дорослому житті. Не секрет, що одним з пріоритетів у виборі спеціальності є грошова винагорода за роботу (оплата праці). Розвиток ринкової економіки передбачає розширення переліку спеціальностей, які дозволяють знайти свою нішу в